

Lakhatási diagnózis és beavatkozási terv

Tiszarád

Lakhatási diagnózis és beavatkozási terv

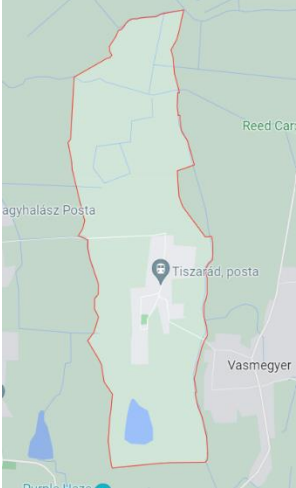
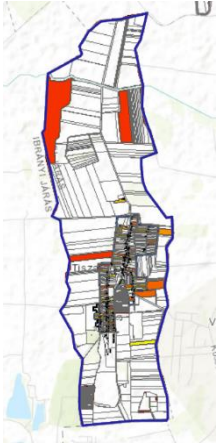

Tiszarád

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Kemecsei járás

Szervezet neve: Baptista Szeretetszolgálat

Dátum: 2022. június 26.

	<p>Terület: 9,23km² Lakónépeség: 562 fő Jogállás: község Járás: Kemecsei Járás Megye: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye</p> <p>Társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett település [105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet]: <u>IGEN/NEM</u></p> <p>Jelentős munkanélküliséggel sújtott település [105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet]: <u>IGEN/NEM</u></p>
<p>Település térképe</p>	<p>Jogosultság adatok</p>
	
<p>Eladósodottság-térkép</p>	<p>Szegregátum-térkép</p>

ADATTÁBLA

	KSH adata	HELYI BECSLÉS
Település neve	Tiszarád	
Megye	Szabolcs-Szatmár-Bereg	
Járás	Kemecsei	
Programba vonás köre	3	
Szervezet neve	Baptista Szeretetszolgálat	
Lakosságszám (2021)	561	
Lakosságszám változása 2021/2012 (%)	100%	
15 év alattiak aránya (2021)	22,6%	
15 év alattiak létszámának változása 2021/2012 (%)	89%	
60 éves és idősebbek aránya (2021)	11%	
60 éves és idősebbek létszámának változása 2021/2012 (%)	77%	
Lakásszám (2011)	196	
Üres lakások száma (2011)	27	
Lakosság száma a szegregátumban (2011)	150	
Lakásszám a szegregátumban (2011)	48	
Lakosság száma szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	150	
Lakásszám szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	59	
Lakások száma (2019)	196	
Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma (2019)	149	
Közcsatornába bekötött lakások száma (2019)	0	
Áramszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	168	
Gázszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	79	
WC nélküli lakások száma (2011)	58	
Vályogházak alapozás nélkül (2011)	20	
Egy szobára jutó lakó (2021)	1,3	
Egy főre jutó szja alap, Ft (2019)	385150 Ft	
Egy főre jutó szja alap eltérése a hasonló helyzetű települések átlagától,% (2019)	101%	
Medián lakásár, Ft (2019 és 2020 adásvételei alapján)	1500000 Ft	
Lakástranzakciók száma (2019 és 2020 évek összesen)	13	
Kiinduló kvóta érték kerekítve	5	

1 A település leírása

1.1 A település pozíciója (1-1,5 oldal)

A fejezet tartalma

A település fekvése, távolsága a járásközponttól, megyeszékhelytől, nagyobb munkaerőpiaci központtól, illetve közösségi közlekedés helyzete. Növekvő vagy csökkenő lakosság, el- és bevándorlás mértéke, szegregátumban élők/roma lakosság aránya. Helyi és térségi gazdaság munkaerőfelszívó képessége a célcsoport szempontjából. A településen elérhető szolgáltatások. A célcsoportot érintő, lakhatási és foglalkoztatási szempontból releváns önkormányzati fejlesztések felsorolása az elmúlt időszakban.

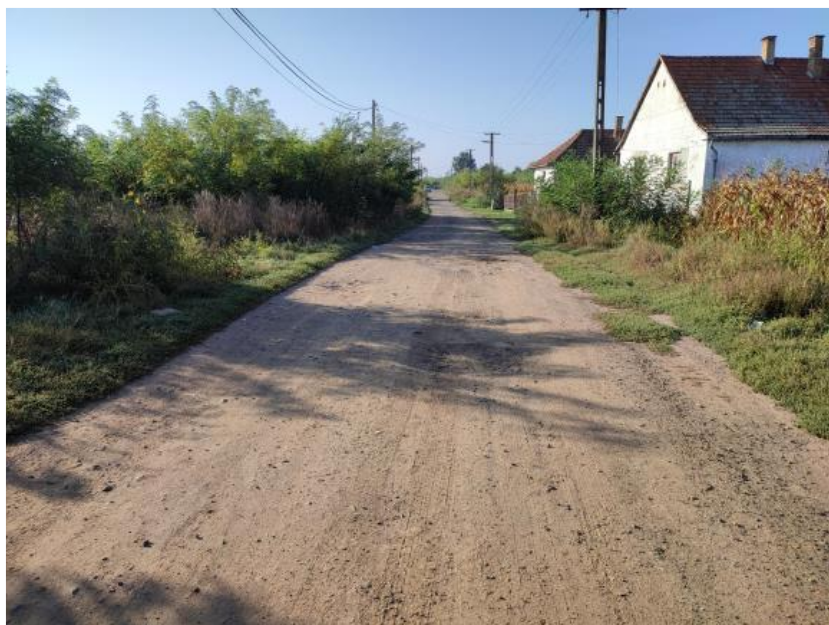
A település fekvése

Tiszarád Szabolcs-Szatmár-Bereg megye északnyugati részén helyezkedik el. Közigazgatásilag a Kemecsei Járáshoz tartozik. Területe 9.23 km². Egyutcás település.

A járás központtól, Kemecsetől, 7,5 km-re található. Szomszédos települései Vasmegyer, Kemecse, Ibrány, Nagyhalász. A település csak közúton érhető el. Nyíregyházára, a 25 km-re lévő megyeszékhelyre napi 13 járat indul hétköznapokon, míg hétvégén 7, illetve 5 járat. Ibrány és Nagyhalász felé napi 10, Vasmegyer felé pedig 22 autóbuszjárat közlekedik.¹

Vasúthálózatba nem kapcsolódik be a település.

Az autópálya fel-, lehajtó mintegy 30 km távolságra található Tiszarádtól.

¹ <https://menetrendek.hu/>

A lakosság száma, vándorlás

Lakosságszám (2021)	561
Lakosságszám változása 2021/2011 (%)	100%
15 év alattiak aránya (2021)	22,6%
15 év alattiak létszámának változása 2021/2012 (%)	89%
60 éves és idősebbek aránya	11%
60 éves és idősebbek számának változása 2021/2012 (%)	77%
Lakosság száma a szegregátumban (2011)	48
Egy főre jutó szja alap, ezer Ft (2019)	385150 Ft
Egy főre jutó szja alap klaszter átlagtól való eltérése % (2019)	101%

A Kemecei járáshoz tartozó Tiszarád településén a 2021-es adatok szerint 561 fő él. A legutóbbi népszámláláson (2011.) a lakosság 70%-a cigány, 30%-a magyar származásúnak vallotta magát. A nem hivatalos becslések szerint kb. 400 főre tehető a roma származású lakosok száma a településen, ami a háztartások több mint felét jelenti. A roma lakosság aránya folyamatosan nő a településen.

A KSH adatok szerint a település lakossága minimálisan növekszik. A TeIR adatai alapján a lakónépesség megoszlása 2021.12.31. napján az alábbiak szerint alakult:

- 0-14 éves lakónépesség: 127 fő
- 15-64 éves lakónépesség: 388 fő
- 65 éves és idősebb lakónépesség: 65 fő

A polgármester tájékoztatása szerint a településen 150 háztartás van, melyből 18 év alatti gyermeket 63 háztartás nevel. 3 vagy több 18 év alatti gyermeket 21 háztartás nevel, egyszülős 18 év alatti gyerekekkel rendelkező háztartás 22 van a településen.

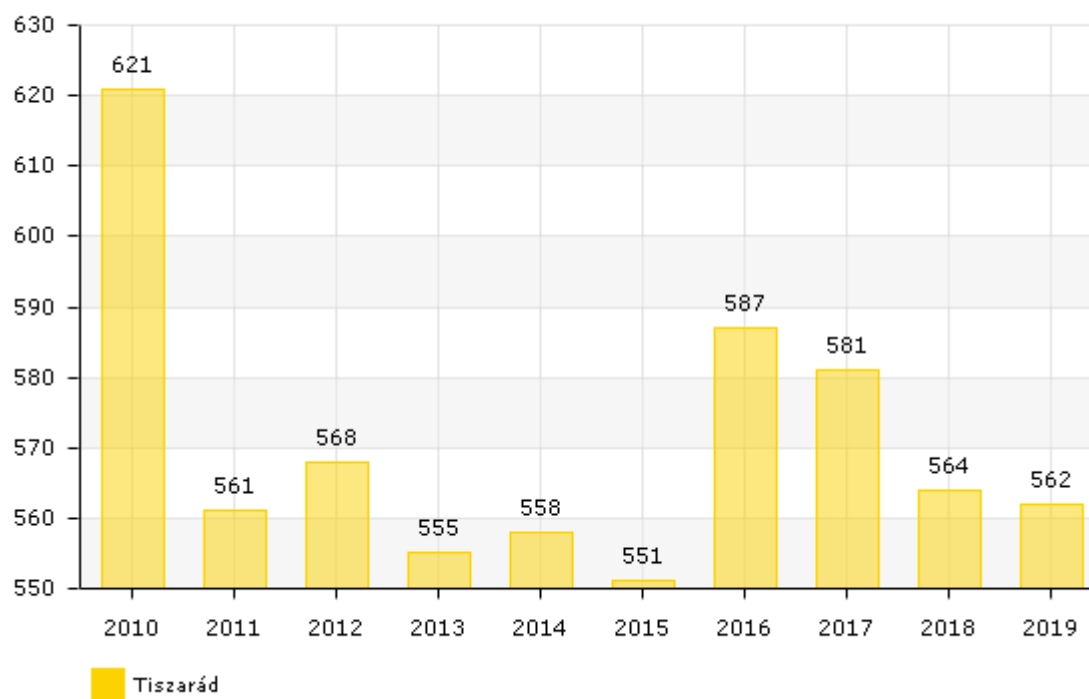
30 olyan háztartás van, mely 18 év alatti gyereket nevel, és a családtagok között nincs egyetlen foglalkoztatott sem.

A 18 év alatti gyerekek közül 67 hátrányos helyzetű, 31 halmozottan hátrányos helyzetű és 111 részesül rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben. A védelembe vett gyerekek száma 9.

A településen a hagyományos értelemben vett szegregátum nincs. Szegregátumi körülmények között élő családok szórványosan vannak a településen, nagy arányban a Dózsa György és Szabadság tér utcában.²

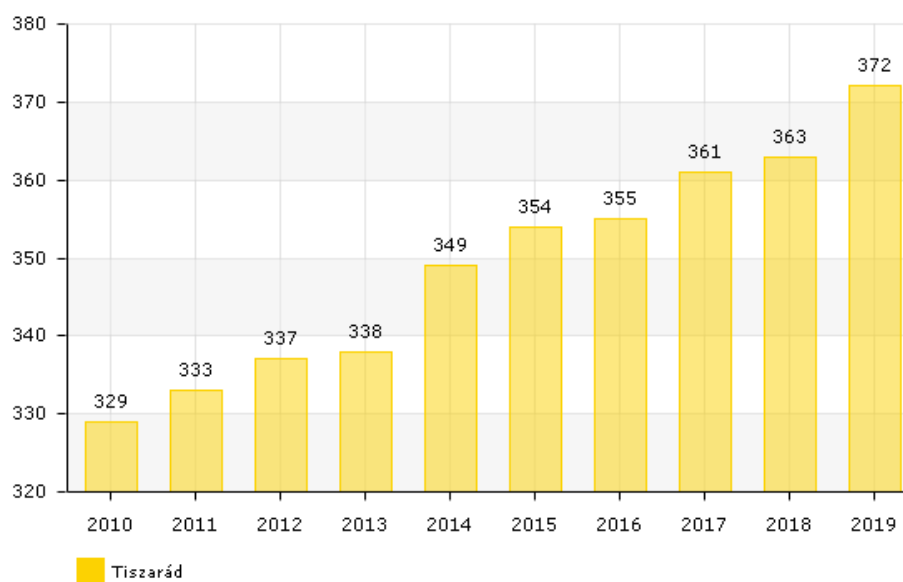
² Települési Szociális Diagnózis, Tiszarád 2021.

(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

1. sz. ábra Lakónépesség változás Tiszarád településen, 2010-2019.

(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

2. sz. ábra Állandó népesség száma a 18-59 éves korosztályban Tiszarád településen, 2010-2019.

Helyi és térségi gazdaság munkaerőfelszívó képessége a célcsoport szempontjából

Tiszarádon a legnagyobb foglalkoztató a helyi önkormányzat, amely közfoglalkoztatás keretében évente 50-55 főt foglalkoztat. A településen több bejegyzett vállalkozás is van, de azok tevékenységüket nem helyben végzik, így helyi lakosokat nem foglalkoztatnak. Az a néhány mezőgazdasági vállalkozó, aki tud munkalehetőséget biztosítani, nem hivatalos bejelentéssel foglalkoztat.

A 25 km-re lévő Nyíregyháza vállalkozásai, az ipari parkja több lehetőséget kínálnak a munkavállalásra. A helyi lakosok kényelmi szempontból nem élnek a lehetőséggel, mivel ezeknek a nagyvállalatoknak a buszai nem járnak be a településre, csak Vasmegyerre és Nagyhalászbába.

A településen elérhető szolgáltatások

A településen sem bölcsőde, sem Biztos kezdet Gyerekház nem található, azonban 7 km-es körzetben (Kemecse) tudnak fogadni gyereket Tiszarádról. Jelenleg 1 gyermek jár át Kemecsére a bölcsődébe.

29 fős gyermek létszámmal működik a tiszarádi Szivárvány óvoda. Az óvodás gyerekek kb. 90%-a cigány/roma származású. A mindennapi munkát 1 fő teljes állású, 2 fő részmunkaidős óvodapedagógus, valamint 1 fő dajka segíti. Az óvodapedagógusok mellett hetente egy alkalommal fejlesztő pedagógus és logopédus segíti a személyre szabott, egyéni fejlődésre fókuszáló pedagógiai munkát.

Általános iskola a településen már nem működik. A szülők elszórtan járatják gyermekeiket a szomszédos településekre. A gyerekek többsége a besztekeri Móricz Zsigmond Általános Iskolába jár. Beszterecre közvetlen buszjárat van. Néhány gyerek Nagyhalászbába a Csuha Antal Baptista Általános Iskolába jár. Az ő oda-vissza közlekedésüket az iskola kisbusza biztosítja. A 8. osztály elvégzése után a gyerekek többségében továbbtanulnak. A közeli Nyíregyháza számukra a célpont, mivel széles a kínálat a középiskolákban, valamint jó a tömegközlekedés is.

A településen van háziorvosi rendelő, de háziorvos csupán 2 alkalommal rendel hetente. A hét többi napján a 2 km-re lévő Vasmegyerben érhető el háziorvosi szolgáltatás. Gyerekorvosi ellátás nincs. A településen lévő háziorvos látja el a gyermekorvosi feladatokat is. Gyógyszertár nincs Tiszarádon, csak a szomszédos falvakban Vasmegyeren és Nagyhalászbán. Fogorvosi ellátás legközelebb Nagyhalászbán, Kék és Kemecse településeken biztosított.

Védőnői szolgálat heti 1 alkalommal érhető el a településen.

A család - és gyermekjóléti feladatokat ellátó családsegítő szakember hetente 2 alkalommal érhető el.

Saját önkormányzata van Tiszarádnak.

Működik Roma Nemzetiségi Önkormányzat is, amely rendszeresen támogatja az önkormányzat rendezvényeit, de önálló rendezvényeket is szervez, például sportprogramok, hagyományőrző programok. Támogatást nyújt az iskolai, óvodai gyermeknap rendezvényekhez.

Falugondnoki szolgálat is működik a településen, amely nagyban megkönnyíti az itt élő emberek életét, hisz a falugondnok falubusszal hordja a gyerekek és a nyugdíjasok

részére az ebédet a besztereci konyháról. Feladatai közé tartozik még az időseknek a gyógyszer kiváltása, de néha a bevásárlás is.

Tiszarádon nincs bankautomata, így a lakosoknak a mobilpostán van lehetőségük arra, hogy készpénzt vegyenek fel a kártyájukról. Bankautomata legközelebb kb. 5 km távolságra található Nagyhalászbán.

A településen egy kondipark és egy kisgyermekeknek való játszótér található. A fiataloknak a településen nincs kulturális és kikapcsolódási lehetőség, ezért csak a környező településekre, városokba tudnak eljárni, amennyiben családjuk anyagi lehetőségei ezt megengedik.³

A célcsoportot érintő, lakhatási és foglalkoztatási szempontból releváns önkormányzati fejlesztések

A hátrányos helyzetű csoportokhoz tartozó aktív korú emberek foglalkoztathatóságának javítására, valamint az aktív munkaerő-piaci eszközökben való részesedésének és munkaerő-piacon való megjelenésének elősegítésére humán szolgáltatás-csomagokat biztosítottak 2021. február 28-ig több kistélepléssel konzorciumban (Kemecse – konzorciumvezető, Beszterec, Kék, Kemecse, Tiszarád és Vasmegeyer).

Továbbá, a területi különbségek és különösen a településméretből adódó társadalmi hátrányok komplex megközelítéssel történő, a helyi igényeken alapuló csökkentésére, a minőségi közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítására, elsősorban a köznevelés, a felsőoktatás, a felnőttoktatás által biztosított informális és nem formális tanulás területén, a helyi tudástőke gyarapítása érdekében biztosítottak szolgáltatás-csomagokat 2020. szeptember 30-ig több kistélepléssel konzorciumban (Kemecse – konzorciumvezető, Beszterec, Kék, Kemecse, Tiszarád és Vasmegeyer).

Egészségház épült, amely a háziiorvosi és a védőnői szolgálatnak biztosít helyet.

A Magyar Falu Program keretében eszközbeszerzésre került sor a háziiorvosi és a védőnői feladatellátáshoz kapcsolódó tevékenységek minőségi színvonalú biztosításához.

	Projekt címe	Pályázati azonosító	Szerződött támogatás összege:
1.	Humán szolgáltatások fejlesztése és társadalmi felzárkóztatás Kemecse és mikro-térségének összefogásával	EFOP-1.5.3-16-2017-00065	249.281.500 Ft
2.	Közös siker – humán kapacitások fejlesztése térségi szemléletben Kemecsen és a környező településeken	EFOP-3.9.2-16-2017-00035	243.175.758 Ft
3.	Tiszarád Szivárvány Óvoda udvarának korszerűsítése	TOP 1.4.1-15-SB1-2016-00023	
4.	Háziiorvosi rendelő és védőnői szolgálat épületének építése	TOP-4.1.1-15.SB1-2016-00026	59 786 100 Ft
5.	Orvosi eszköz beszerzése	Támogató szerződés száma: 3089097682	2.999.984 Ft

³ Települési Szociális Diagnózis, Tiszarád 2021.

Következtetések a település...

...térségi pozíciója tekintetében:

- rossz pozíció: nincsenek helyben munkahelyek és nincsen helyben elegendő szolgáltatás, és a térségi munkaerőpiac és szolgáltatások nehezen érhetőek el, a közlekedési viszonyok kedvezőtlenek, az útviszonyok rosszak, és a közösségi közlekedés nem megfelelő;
- közepes pozíció: helyben viszonylag elégségesek, illetve a közelben elérhetőek a szolgáltatások, a munkaerőpiac viszont nehezebben érhető el. Ha van is munkahely a közelben, az nem kompatibilis a célcsoport munkavállalási képességeivel;
- jobb pozíció: a munkaerőpiac viszonylag könnyen elérhető, vannak a közelben megfelelő munkahelyek, illetve jó közlekedési kapcsolatokkal rendelkezik a település és a szolgáltatások is elérhetőek.

...vegyes társadalmi szerkezetének fenntarthatósága tekintetében:

- gettósodó település: a hátrányos helyzetű, roma népesség aránya nő a településen belül, a nem roma háztartások nagy arányban elköltöznek a településről. A települése lakossága jellemzően stagnál vagy nő;
- billegő település: a hátrányos helyzetű, roma népesség aránya egyharmadnál magasabb, de kevesebb, mint a település lakosságának fele. A magasabb státuszú háztartások elköltöznek a településről. A település lakossága jellemzően enyhén csökken;
- jobb státuszú, vegyes összetételű település: a hátrányos helyzetű, roma népesség aránya alacsonyabb, a nem roma lakosság közül a fiatalok egy része elköltözik a településről. A település lakossága jellemzően csökken.

1.2 A település szerkezetének leírása (fél oldal)

A fejezet tartalma

A település központja és a szegregátumok állapota, a szilárd útburkolattal való ellátottság, közművek rendelkezésre állása, a helyi adottságok alapján hol, melyik településrészben vannak a legkritikusabb (külön: árvizes részek) és a fejlesztendő részek. Szegregátumok száma és elhelyezkedése. Van-e a településen elég lakható ingatlan, van-e elég felújítható ingatlan a településen, hogyan alakultak a lakóingatlan adás-vételek az elmúlt években.

Közmű-ellátottság

A település 5 utcájából 3 aszfaltozott, azonban a Dózsa György utca és a Szabadság tér a mai napig földút.

A 196 ingatlanból 149 a vízhálózatra van kötve. A szolgáltatást a Nyírségvíz Zrt. biztosítja. A villamos-energia ellátást az E-on Zrt. látja el. A hálózat eléggé elavult, de tervezési szakaszban van annak korszerűsítése. 168 ingatlan van az energiahálózatra kötve. A gázszolgáltatást a NKM Energia Zrt. látja el a hálózatra csatlakoztatott 79 ingatlanban. A hírközlő hálózat kiépítésével a település minden lakosának meg van a lehetősége kábeltévé és internet hozzáférésre

Tiszarádon nincs kiépítve szennyvíz-elvezető rendszer. A szennyvíz elszállítása tartálykocsikkal történik, melyet a Tiszatelek településen megépített szennyvíztisztító telep fogad be.

Lakások száma (2019)	196
Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma (2019)	149
Közcsatornába bekötött lakások száma (2019)	0
Áramszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	168
Gázszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	79

Szegregátumok száma, elhelyezkedése

Tiszarádnak nincs olyan településrésze, amit szegregátumnak lehetne nevezni, azonban szórványosan előfordulnak olyan háztartások, melyek szegregált élethelyzetet mutatnak. Az életkörülmények alapján szegregálnak minősülhet a Dózsa György utca és a Szabadság tér is. Ez a két utca a mai napig földesút. Ebben a két utcában jellemzően romosabb házak találhatóak. A kerítés jellemzően hiányos drótkerítés, esetleg saját kezűleg összetákol, vagy egyáltalán nincs is. Az itt lakók nem művelik a kertjüket, ezáltal az műveletlen, gazos képet mutat.

Az itt lévő házak félkomfortosak vagy komfort nélküliek, kissé szegényesek, de az alapvető dolgok jellemzően megvannak a családoknak. Ezen ingatlanok többsége nincs rákötve a vízhálózatra. A háztartások többsége fával vagy szénrel tüzel télen. A fűtéssel kapcsolatban a legnagyobb problémát az okozza, hogy a családoknak nincs elegendő tüzelője a téli hónapokra.

Jellemző a zsúfoltság, mivel sokan élnek egy háztartásban. A fürdőszoba hiánya és a zsúfolt együttélés nem megfelelő higiéniai viszonyokat teremt.

Többgyermekes családok élnek itt, ahol a nők általában háztartásbeliek vagy közmunka programban, esetleg napszámban dolgoznak. A férfiak jellemzően alkalmi fekete munkát végeznek, vagy ők is közfoglalkoztatásban vesznek részt.⁴

Lakóingatlanok

Az elmúlt 20 évben új lakás építése nem történt a településen. Inkább a lakásfelújítások jellemzőek, főleg a kormány adta családtámogatások által.

Az eladásra kínált ingatlanok szabályos adás-vételi szerződéssel kelnek el. Most 2 eladó ház van Tiszarádon, melyek nagy felújítást igényelnek. Az elmúlt 5 évben 20 adásvétel valósult meg. A vevők lakás céljából vásárolták meg az ingatlant, melybe be is költöztek. Jelenleg nincs üres lakóingatlan a községben.

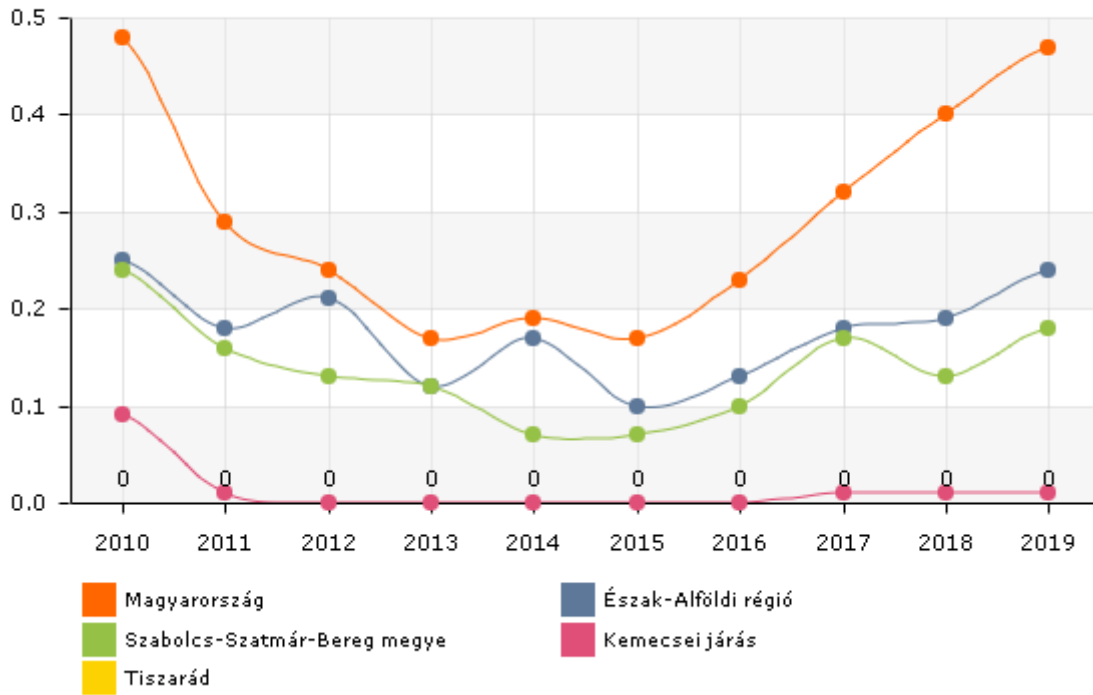
Üres telkek vannak a település több pontján, szétszórtan elhelyezkedve.

Az önkormányzat bérlakással és egyéb lakáscélra nem használt lakáscélú ingatlannal nem rendelkezik.

Lakásszám (2011)	196
Üres lakások száma (2011)	27
Lakosság száma a szegregátumban (2011)	150
Lakásszám a szegregátumban (2011)	48
Lakosság száma szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	150
Lakásszám szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	59
Lakások száma (2019)	196
WC nélküli lakások száma (2019)	58
Vályogházak alapozás nélkül (2011)	20
Medián lakásár, Ft (2019 és 2020 adásvételei alapján)	1500000 Ft
Lakástranzakciók száma (2019 és 2020 évek összesen)	13

⁴ Települési Szociális Diagnózis, Tiszarád 2021.

(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

3. sz. ábra Új építésű lakások száma Tiszarád településen, 2010-2019.

A fejezet célja, fő következtetései

Következtetés a településre jellemző területi szegregáció jellegének és mértékének tekintetében:

- az egész település szegregátum;
- a településen belül a szegregált részek a település nagyobb részét teszik ki;
- településen belül a szegregált részek a település jelentős hányadát, de kevesebb mint felét teszik ki;
- településen belül csak kisebb szegregált részek vannak;
- a szegregátum a fő településtesttől távolabb, elkülönült településrészként helyezkedik el;
- nincs szegregált rész a településen.

1.3 Lakhatással kapcsolatos fejlesztések (fél oldal)

A fejezet tartalma

A településen történt lakhatással kapcsolatos fejlesztések, amelyeket az elmúlt 10-15 évben valósítottak meg, külön hangsúllyal a 2014-2021 uniós programozási időszak EFOP telepprogramjára, esetleg az előző időszak TÁMOP telepprogramjára. A megvalósított programok eredményei (új, felújított lakások, bérlakások elosztásának módszere: milyen célcsoportoknak, milyen kiválasztással). A lakhatási körülmények javítását célzó szoft programokkal kapcsolatos vélemények feltárása is szükséges.

Ilyen jellegű fejlesztések nem történtek a településen.

A fejezet fő következtetései

A fejezet célja, hogy feltárja a lakhatási szegénység enyhítését célzó fejlesztésekkel kapcsolatos tapasztalatokat elsősorban a település vezetés oldaláról, mivel ezek a tapasztalatok alapvetően meghatározhatják, hogy az önkormányzat hogyan áll hozzá a jövőbeli hasonló célú fejlesztésekhez. Fontos lehet rávilágítani arra, hogy a pozitív vagy negatív tapasztalatok mögött milyen okok állhattak.

Ha a településen elindulna egy bérlakásprogram, az önkormányzat nem szívesen vonódna be. A hátrányos helyzetű családokban jellemzően meglévő negatív irányú munkamorál miatt nem tudnának ajánlani olyan családot, amelyik hosszú távon biztosan finanszírozná a bérleti díjat.

A településen nehezen lenne megvalósítható a bérlakásfejlesztés.

1.4 Az önkormányzat perspektívája és szerepvállalási készsége a programban (fél oldal)

A fejezet tartalma

Együtműködő, nem együtműködő, mennyire támogatja a településen belüli mobilizációt (szegregátumból kifelé, ha releváns) illetve a településről történő kifelé mobilizáció blokkolásához fűződik-e valamilyen érdeke? (pl. gyerekszám csökkenése a helyi intézmények működése miatt kockázatos, településüzemeltetéshez kapcsolódó közmunka, egyéb függőségi rendszerek)

A település harmadik körösként került be a Felzárkózó Települések Programba. A megvalósító a Baptista Szeretetszolgálat. A polgármester és a helyi szakemberek a program mellett állnak, mindenben támogatják azt, sőt szükség esetén személyes segítséget is nyújtanak.

A Baptista Szeretetszolgálat a Jelenlét Pontot tartós bérletben kapta az önkormányzattól, mert a településen nincs megfelelő eladó ingatlan.

A fejezet fő következtetései

Következtetések az önkormányzat együtműködési készségét illetően:

- a bérlakásfejlesztéseket az önkormányzat alapvetően elutasítja;
- a bérlakásfejlesztésekkel szemben erős fenntartásai vannak (mivel eredendően konfliktusforrást lát benne), de ha kontrollálhatja, hogy hol és kik számára valósul meg, illetve a település egésze számára is látja az előnyét, akkor esetleg érdekeltté tehető benne;
- a bérlakásfejlesztéseket támogatja, a lakáskörülmények javításának és a településfejlesztésnek az eszközét látja benne.

2 A lakosság helyzete (1-1,5 oldal)

A fejezet tartalma

Foglalkoztatottság és jövedelmek szintje a célcsoport tekintetében: milyen típusú munkákat végeznek (közfoglalkoztatottság, alkalmi/idénymunkák, hetelés, stb.), milyen jövedelemért, ezekben körülbelül hány fő érintett. Legfőbb szociális problémák (élethelyzetek, devianciák, eladósodottság, uzsora, perspektívák, mely szolgáltatásokhoz nem férnek hozzá, nem megfelelő minőségű szolgáltatások). Családok szociális helyzetük szerinti besorolása.

Foglalkoztatottság

Tiszarádon a legnagyobb foglalkoztató az önkormányzat. Közfoglalkoztatás keretében évente 50-55 főt alkalmaz. Működik még egy faipari üzem, amely az információk szerint helyi lakost nem foglalkoztat.

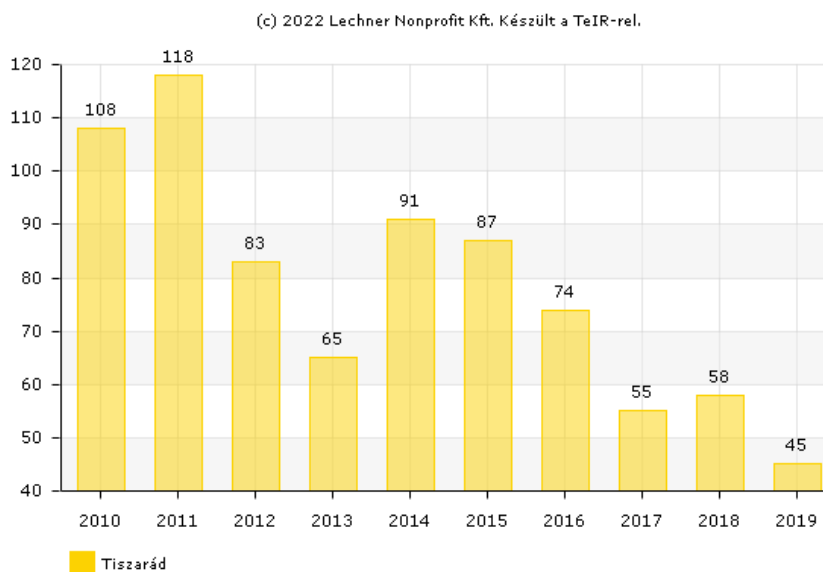
A településen 10 fő gazdálkodik őstermelőként, ebből 3 őstermelő juhtenyésztéssel is foglalkozik. A településen több bejegyzett vállalkozás is van, akik tevékenységüket nem helyben végzik, így helyi lakosokat nem foglalkoztatnak.

Két vegyesbolt látja el a lakosságot az alapvető élelmiszerekkel, melyek közül az egyik foglalkoztat helyi lakost. Két italbolt működik még a településen.

Az alkalmi munka rendkívül elterjedt ezen a településen is, még a közmunkások is ezzel egészítik ki jövedelmüket. A leggyakoribbak az idény jellegű mezőgazdasági munkák, mint az almaszedés, tökszedés. Az ezért járó fizetség több helyen napi 7-8.000 forint. Nem helyben, hanem a szomszédos településekre járnak el.

A környékbeli foglalkoztatók közül a vasmegyeri hűtőház küld céges buszjáratot Tiszarádra. Csupán 3 fő jár oda dolgozni. Sokan vannak, akik végül feladják és inkább a faluban lévő közmunkán, vagy alkalmi munkák révén próbálnak megélhetést biztosítani családjuk részére.⁵

A munkanélküliek száma és köre jelentős mértékben nem változott az évek során. Nagyon kevés az, aki hosszabb időre el tud helyezkedni, illetve a helyi közfoglalkoztatáson kívül talál munkalehetőséget. A munkanélküliek jellemzően 8. általános vagy annál kevesebb iskolai végzettséggel rendelkeznek. Ugyanakkor egyre magasabb azoknak a pályakezdőknek a száma, akik érettségi vagy szakképzést követően nem találnak munkát. Az álláskeresők foglalkoztatását tekintve megállapítható, hogy a legjelentősebb arányban a fizikai foglalkozású álláskeresők vannak jelen.⁶

4. számú ábra Regisztrált munkanélküliek száma 2010-2019.

Közfoglalkoztatás

A közfoglalkoztatási mutató évről-évre folyamatos csökkenést jelez. A legmagasabb százalékos értéket mutató 2016. évi 21,08 %-ról 14,87 %-ra csökkent a 2022. év első

⁵ Települési szociális Diagnózis, Tiszarád 2021.

⁶ Tiszarád Község Önkormányzatának Helyi Esélyegyenlőségi Programja 2020-2025.

negyedévére. Ez a tendencia figyelhető meg a közfoglalkoztatás minden területén, legyen az hosszabb időtartamú, országos vagy járási startmunka program.

Csökkenés figyelhető meg a munkanélküliségi mutató viszonylatában is. A nyilvántartott álláskeresők aránya a 2016. évi 18,44%-ról 8,63 %-ra csökkent 2022. 1. negyedévére. A munkavállalási korú (15-64 év) népesség száma ugyanebben a vizsgált időszakban 376 főről 388 főre emelkedett.

Közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma										
Tiszarád	2013. év	2014. év	2015. év	2016. év	2017. év	2018. év	2019. év	2020. év	2021. év	2022. 01 - 04. hó
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Kemecei járás										
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás támogatása	8	22	18	30	20	13	16	11	24	28
Országos közfoglalkoztatási program támogatása	5	2	9	14	9	4	5	6	5	3
Járási startmunka mintaprogram támogatása összesen	26	27	41	35	48	38	36	32	30	27
-- Mezőgazdaság	-	9	10	10	12	9	9	8	7	4
-- Helyi sajátosságokra épülő közfoglalkoztatás	-	-	-	2	10	10	12	12	12	12
-- Szociális jellegű program	26	17	31	23	25	19	15	12	11	10
-- Egyéb startmunka mintaprogram	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-- Magas hozzáadott értékű program	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mindösszesen	38	51	68	79	76	55	57	50	59	58
Közfoglalkoztatási mutató	10,34%	14,11%	18,20%	21,08%	18,93%	13,89%	14,23%	12,59%	15,27%	14,87%
Ellátásban nem részesülő álláskeresők száma zárónapon	29	25	27	25	25	23	21	26	23	11
Álláskeresési ellátásban részesülő álláskeresők száma zárónapon	5	5	6	7	7	11	9	11	10	8
Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő álláskeresők száma zárónapon	55	45	41	38	29	26	24	19	16	15
Regisztrált álláskeresők száma zárónapon	89	76	75	69	62	60	53	56	49	34
-- Ebből tartós álláskereső	28	14	10	12	13	9	8	12	14	14
Nyilvántartott álláskeresők relatív mutatója	23,94%	20,83%	19,91%	18,44%	15,38%	15,07%	13,27%	14,26%	12,52%	8,63%
Munkavállalási korú (15-64 éves) népesség száma	371	364	375	376	401	397	398	394	388	388

1.sz.táblázat Saját szerkesztés (forrás: <http://kozfoglalkoztatás.bm.hu/>)

Legfőbb szociális problémák, eladósodottság

Tiszarádon a Kemecei Családsegítő- és Gyermekjóléti Szolgálat látja el a családsegítő és gyermekjóléti feladatokat. Az intézmény fenntartója Kemece Város Önkormányzata. A szolgáltatást a településen 1 fő végzi heti két alkalommal. A 2020-as évben összesen 62 fő kereste fel a szakembert, vagy került kapcsolatba a családsegítő - és gyermekjóléti szolgálattal különböző esetekben. 9 védelembe vett gyerek él a településen.

114-en részesülnek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben, 70 HH és 32 HHH gyerek él a községben. A településen élő, kiemeléssel érintett családok száma 6, a településről származó, nevelésben vett gyerekek száma 28 fő, a településen élő, utógondozás keretében gondozott gyerekek száma 5 fő.

A családsegítő szakember szerint a faluban 35 problémás család él, melyekben a legjellemzőbbek az igazolatlan hiányzások magas száma és a magatartási problémák. A családok nehézségei az alkoholfogyasztásból, a nem megfelelő szociális életkörülményekből, aluliskolázottságból, munkanélküliségből, a felelősségvállalás hiányából és az ezzel együtt járó mélyszegénységből adódnak.⁷

A szakembereknek nehéz ezeket a családokat együttműködésre bírni, mivel a szülőknél nincs meg a motiváció a változásra, nem rendelkeznek hozzá megfelelő szülői kompetenciákkal sem. Passzív életet élnek, mivel az „úgysem fog változni semmi!” hitvallással menedzselik a napjaikat. Mindez hozzájárul a munkához való viszonyukban is. A közfoglalkoztatásból kevés sikerrel lehet őket a nyílt munkaerőpiacra kivezetni.

A továbbtanulás az általános iskolából a középiskolába még sikerül, de sokan nem tudnak bent maradni a középiskolában, lemorzsolódnak.

A községben is megjelent a droghasználat, de még olyan minimális mértékű, hogy megfelelő felkészültséggel és figyelemmel van esély a megállítására.

A települési önkormányzat a szociális helyzetük és rászorultság alapján pénzbeli vagy természetbeni ellátásban részesíti a családokat, mint például lakhatási-, temetési-, eseti támogatás vagy köztemetés.

A családok eladósodottságáról nincs hiteles információ.

A fejezet következtetései

Családtípus	Családok száma
<u>Teljes nyomorban élő családok</u> : hosszabb távon is intenzív segítségre szoruló, alapvetően nincs munkaképes tagja a családnak, a család súlyos problémákkal küzd, tartós betegség/szenvedély-/mentális betegség jelen van. Teljes nyomorban élő család, akár	10

⁷ Települési Szociális Diagnózis, Tiszarád 2021.

magasfokú eladósodottság is jellemzi a családot. Ha van gyermek a családban, szülői kompetencia súlyosabb hiánya jelenik meg.	
<u>Minimális öfenntartó képességgel rendelkező családok:</u> megélhetési gondokkal küzdő család, de van olyan tagja, aki valamilyen szintű munkát végez, akár alkalmi/idénymunkát, akár közfoglalkoztatásban vesz részt. A gyerekekről alapvetően gondoskodnak. Fejleszhető a család munkaerőpiaci részvétele.	75
<u>Jobb helyzetű, viszonylag magasabb jövedelmű családok:</u> viszonylag rendszeres munkával és jövedelemmel rendelkező család, ami nem feltétlenül jelent bejelentett munkából származik. Kiegyensúlyozottabb, rendszeres életvitellel rendelkeznek. Gyermeknevelési kompetenciáik viszonylag jók. Munkaerőpiaci részvétel fejlesztésére itt is szükség lehet.	40

3 A lakásállomány helyzete (1-1,5 oldal)

A fejezet tartalma

Épületek állapota, az életveszélyes, illetve kritikus állapotú házak számossága, aránya a településen, illetve a szegregátum(ok)ban. Tulajdonviszonyok elsősorban a segítségre szoruló családok körében (legális tulajdonviszonyok, mennyire jellemző albérlet, uzsora bérlet, szívességi lakáshasználat), ezek mértékének becslése. Lakósűrűségi viszonyok vizsgálata (a statisztikai adatok és a valós helyzet összevetése). Üres ingatlanok, illetve megvásárolható ingatlanok (ház, telek) száma (kapcsolódóan az üres ingatlanok tulajdonosi viszonyai, tehermentesek-e, ténylegesen megvásárolhatók-e).

Az épületek állapota

Tiszarádon 196 ingatlan található. 47 ház még 1946 előtt, a legtöbb – 98 db - 1946 és 1990 között épült. A 90-es évektől napjainkig alig épült új ingatlan, mindössze 51 db.⁸

Az utóbbi 15 évben nem épült új ház a településen. Akinek volt rá anyagi lehetősége, az évek folyamán felújította a meglévő ingatlanát.

A szobaszám szerinti megoszlásban a legnagyobb arányt a 2 szobás házak képviselik. 97 db kétszobás, 60 db háromszobás és 9 db négyszobás ingatlanban él a lakosság. Mintegy 15 % az egyszobás házak aránya (30 db). (2. sz. táblázat)

Szobaszám	Tulajdonjelleg	Helyiségek	100	100	100 lakásra
-----------	----------------	------------	-----	-----	-------------

⁸ http://www.ksh.hu/nepszamlalas/docs/tables/regional/15/15_4_3_2_2_en.xls

1	2	3	4-	magánszemély	önkormányzat	más intézmény, szervezet	12 m ² -nél nagyobb	12 m ² vagy kisebb	fürdőszoba	Konyhával rendelkező lakások aránya, %	lakásra és lakott üdülőre jutó szoba	szobára jutó lakó	jutó fürdőszobák száma
				tulajdona			szoba						
30	97	60	9	195	1	0	355	87	138	100	226	126	70

2. sz. táblázat A lakások szobaszám, tulajdonjelleg és használati jogcím szerint, 2011 (Forrás: http://www.ksh.hu/nepszamlalas/docs/tables/regional/15/15_4_3_2_1_en.xls)

A település lakhatási helyzete a járásban viszonylag jónak mondható. A lakásállomány 3%-a komfortnélküli, 40% félkomfortos. A közműves ivóvíz hálózatban a lakások 60%-a, a csatornahálózatra pedig a lakások 80%-a van bekötve. Kb. 10 ház nincs rákötve az ivóvízhálózatra.

Tiszarádon 2 ház életveszélyes, melyet nyugdíjasok laknak. Alacsony a jövedelmük, így a házfelújítás anyagi költségeit nem tudják vállalni.

A kritikus állapotú ingatlanokról nem tudtak felvilágosítást adni a szakemberek. A településen szociális bérlakások nincsenek.

Tulajdonviszonyok

Saját tulajdonú ingatlanban élnek a családok. Az önkormányzatnak 1 lakása van, ami nagyon rossz állapotban van. 1 fő albérlő él benne, havi 12.000 Ft bérleti díjat fizet.

Szívességi lakáshasználatról nem tudtak felvilágosítást adni a helyi szakemberek.

Lakások túlszűfolttsága

Lakosságszám (2011)	561
Lakásszám (2011)	196
Lakosság száma szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	150
Lakásszám szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	59

Zsúfolt körülmények között élnek a hátrányos helyzetű családok. A helyzetet nehezíti, hogy a 100 ingatlanra jutó fürdőszobák száma 70, ami meglegőgya a higiénes problémáknak. (2. sz. táblázat)

A településen jelenleg 2 eladó ingatlanról tudnak, melyek sok felújítást igényelnek. Elhalálozás esetén szokott egy két ingatlan a piacra kerülni.

A fejezet célja, fő következtetései

Lakástípusok (a lakott lakások tekintetében):	Lakások száma
életveszélyes házak	2
jelenleg nem életveszélyes, de kritikus állapotú házak, amelyeket nem érdemes felújítani	5
nem életveszélyes, de rossz állapotú házak, amelyek felújítással még egy időre lakhatóvá tehetők (kb. 10 év),	28 – 30
jobb állapotú házak, amiket érdemes modernizálni	20

4 A lakhatási beavatkozási terv

4.1 A lakhatási szegénység fő problémái (1 oldal)

A fejezet tartalma

Legfőbb lakhatási problémák és azok statisztikai adatok és becslések alapján való nagyságrendjének összegzése a szegregációt, a közmű ellátottságot (közmű elérhetősége, közműszolgáltatásokból kikapcsolt lakások), a lakásállomány javítását, a tulajdonviszonyok rendezetlenségét, az eladósodottság problémáit is érintve.

A település pozíciója, a népesség számára és összetételére vonatkozó trendek

Tiszarád Szabolcs-Szatmár-Bereg megye északnyugati részén helyezkedik el. Közigazgatásilag a Kemecsei Járáshoz tartozik.

A járás központtól, Kemecsetől, 7,5 km-re, a megyeszékhelytől, Nyíregyházától a 25 km-re fekszik. Csak közúton érhető el, vasúthálózatba nem kapcsolódik be a település.

Az autópálya fel-, lehajtó mintegy 30 km távolságra található Tiszarádtól.

A település lélekszáma 561 fő. A lakónépesség kor szerinti megoszlása 2021.12.31-én:

- 0-14 éves lakónépesség: 127 fő
- 15-64 éves lakónépesség: 388 fő
- 65 éves és idősebb lakónépesség: 65 fő

A nem hivatalos becslések szerint kb. 400 főre tehető a roma származású lakosok száma a településen, ami a háztartások több mint felét jelenti. A roma lakosság aránya folyamatosan nő a településen.

A szegregáció foka és jellege, a településen belül milyen mobilizációs folyamatok voltak, ehhez a lakhatási programok hogyan járultak hozzá

A településen a hagyományos értelemben vett szegregátum nincs. Szegregátumi körülmények között élő családok szórványosan vannak a településen, nagy arányban a Dózsa György és Szabadság tér utcában. Az itt lévő házak félkomfortosak vagy komfort

nélküliek, kissé szegényesek. Ezen ingatlanok többsége nincs rákötve a vízhálózatra, a téli hónapokban fával vagy szénnel tüzelnek.

Nem voltak lakhatási programok a községben, így ezen a téren nem történt beavatkozás.

A közművek elérhetőségének és tényleges használatának mértéke a településen, illetve a szegregátumokban

A település 5 utcájából 3 aszfaltozott, azonban a Dózsa György utca és a Szabadság tér a mai napig földút.

A 196 ingatlanból 149 a vízhálózatra van kötve. 168 ingatlanban elérhető az áramszolgáltatás. A villamos-energia hálózat eléggé elavult, de tervezési szakaszban van annak korszerűsítése. A gázszolgáltatás 79 ingatlanban elérhető. A hírközlő hálózat kiépült, a kábeltévé és internet mindenki számára elérhető.

Tiszarádon nincs kiépítve szennyvíz-elvezető rendszer. A szennyvíz elszállítása tartálykocsikkal történik, melyet a Tiszatelek településen megépített szennyvíztisztító telep fogad be.

A jellemző lakhatási jogcímek települési szinten és külön a szegregátumokban: saját tulajdonú, magánbérleti (különös tekintettel a szerződés nélküli és uzsora bérletekre), önkormányzati bérleti jogviszonyban élő családok, illetve a szívességi lakáshasználók köre

Tiszarádon jellemzően saját tulajdonú ingatlanban élnek a családok. Önkormányzati albérletben 1 fő él.

Szívességi lakáshasználatról, szerződés nélküli, illetve uzsora bérletekről nem tudtak felvilágosítást adni a helyi szakemberek.

A túlzásfoltosság problémájának mértéke

A hátrányos helyzetű családok zömében többgyermekes családok. 18 év alatti gyermeket 63 háztartás nevel. 3 vagy több 18 év alatti gyermeket 21 háztartás nevel, egyszülős 18 év alatti gyerekekkel rendelkező háztartás 22 van a településen. Ezekben a családokban magas a gyereklétszám, a nők általában háztartásbeliek vagy közmunka programban, esetleg napszámban dolgoznak. A férfiak jellemzően alkalmi fekete munkát végeznek, vagy ők is közfoglalkoztatásban vesznek részt. Van 30 olyan háztartás a községben, amely 18 év alatti gyereket nevel, és a családtagok között nincs egyetlen foglalkoztatott sem.

Jellemző a zsúfoltság, mivel sokan élnek egy háztartásban. A fürdőszoba hiánya és a zsúfolt együttélés nem megfelelő higiéniai viszonyokat teremt.

Az eladósodottság mértéke a célcsoport családjainak körében

- lakhatási költségek
- különböző hitelfelvételek
- magánszemélyektől felvett kölcsönök

- uzsorában érintett családok körének nagyságrendje
- teljesen eladósodott (adósságcsapdában) lévő családok nagyságrendje

A családok eladósodottságáról nincs információ.

A lakóépületek fizikai állagával kapcsolatos problémák megjelenésének mértéke: életveszélyes és kritikus állapotban lévő lakóépületek nagyságrendje

Tiszarádon 2 ház életveszélyes, melyet nyugdíjasok laknak. Az alacsony jövedelmi szintjük miatt a házfelújítás anyagi költségeit nem tudják vállalni. A kritikus állapotú ingatlanokról nem tudtak felvilágosítást adni a szakemberek. A településen szociális bérlakások nincsenek.

Eladó ingatlanok nagyságrendje a településen, mennyi ingatlanvétel történt és van folyamatban a FETE program számára

Jelenleg 2 eladó ingatlanról tudnak a településen, melyek nagy felújítást igényelnek. Nem történt ingatlan-vásárlás a FETE programban, mivel nincsenek megfelelő ingatlanok. A Jelenlét Pontot is az önkormányzat biztosítja számukra albérletben.

Család-lakáshelyzet mátrix: elsősorban a segítségre szoruló családokra koncentrálva

Családtípusok	Teljes nyomorban élő családok	Minimális öfenntartási képességgel rendelkező családok	Jobb helyzetű, viszonylag magasabb jövedelmű családok	Adott lakástípusban a család helyzete szerint beazonosított családok száma összesen	Az adott lakástípusba tartozó családok száma összesen
Lakástípusok					
azonnali életveszélyt jelentő lakás					
rossz lakásállag, még nem életveszély, de nem érdemes rajta semmit csinálni					
nagyon rossz állagú, de valami felújítással még egy ideig lakhatóvá tehető (5-10 év)					
olyan lakás, amit érdemes felújítani, modernizálni					
Adott családtípusban a lakhatási helyzet szerint beazonosított családok száma összesen					
Az adott családtípusba tartozó családok száma összesen					

*A rendelkezésre álló adatok birtokában hitelesen nem tölthető ki a táblázat.

4.2 Fő beavatkozási irányok kijelölése és prioritizálási szintek leírása (2 oldal)

A fejezet a feltárt problémák mentén megfogalmazza a lakhatási szegénységet enyhítő beavatkozások körét és a szükségletek alapján mutató nagyságrendjét függetlenül attól, hogy jelenleg melyik beavatkozáshoz milyen szintű forrás áll rendelkezésre. A beavatkozások tehát diagnózis alapúak és nem csak az RRF által lehetővé tett intézkedésekre koncentrálnak, hanem mindazokra, amelyek a helyi szükségletfeltárás alapján elengedhetetlennek mutatkoznak a lakhatási problémák csökkentése érdekében. A beavatkozások kialakításánál érvényesíteni kell a beavatkozások egymásra épülésének szemléletét, tehát meg kell fogalmazni azokat a szoft programokat is, melyek a megalapozzák a lakhatás fizikai körülményeit javító beruházásokat.

Adósságkezelés elindítása

Bár nincs információ a tiszarádi családok eladósodottságáról, feltételezhető, hogy többen érintettek valamilyen közüzemi vagy hitelintézeti hátralékkal. Általánosságban elmondható, hogy a hátrányos helyzetű családok nem szívesen élnek a bejelentett munkavállalás lehetőségével, mivel azonnal megindul a tartozások levonása a fizetésből. Ennek elkerülése érdekében preferálják az alkalmi, illetve nem bejelentett munkákat.

Az adósságok rendezése, törlesztése elengedhetetlen feltétele annak, hogy a családok tudják vállalni a magasabb összegű lakhatási költségeket.

Adósságkezelő szakemberek alkalmazása javasolt, nemcsak az adósságok rendezésére, hanem a szemléletformálásra is.

Az adósságkezelést a kevésbé eladósodott családok körében célszerű megkezdeni, akiknek a lakhatási körülményei így gyorsabban javíthatók, majd fokozatosan lehet tovább terjeszteni a mélyebben eladósodott családok felé.

Háztartásgazdálkodást, pénzbeosztás tudatosságát javító programok, melyek megalapozzák a magasabb szintű lakhatási költségek rendszeres fizetését

Háztartásgazdálkodási program, valamint pénzügyi tudatosságra való nevelés, képzés elindítása javasolt.

Magántulajdonú lakások felújításának segítésére kialakított program

A tiszarádi házak zöme 30-40-50 éves, melyek mára korszerűsítésre és felújításra szorulnak. Olyan felújítási program bevezetése javasolt, melybe – lehetőség szerint - bevonják a felújítandó házban élő család tagjait is.

Az ingatlanok állagának megóvása érdekében (önkormányzati bérlakás, szociális bérlakás, saját tulajdonú ház) szemléletformálás a „vigyázzunk az értékeinkre, tiszteljük a másik ember munkáját!” elv szellemében, valamint alapszintű házfelújítási készségek fejlesztése szakképzett szakemberek segítségével.

Krízislakás létrehozása

A településről nem érkezett olyan információ, amely indokolná az önálló, települési szintű krízislakhatási szolgáltatás kialakítását.

Bérlakásfejlesztés jobb minőségű lakhatási lehetőségek létrehozása érdekében az RRF program keretében

A leromlott állapotú és zsúfolt házak korszerűsítése, felújítása javasolt a magasabb életminőség érdekében. A szociális bérlakás építési-felújítási program nehezített a stabil anyagi háttérrel, munkavállalási szándékkal rendelkező családok hiánya miatt.

Munkavállalás, végzettség

A hátrányos helyzetű családokban nem, vagy csak nagyon kevesen rendelkeznek általános iskolai végzettséggel és szakképzettséggel, emiatt a gyártóüzemekben való elhelyezkedésük szinte lehetetlen. A munkavállalási lehetőséget az önkormányzat biztosítja azzal, hogy lehetőségei szerint bevonja ezeket a felnőtteket a közmunkaprogramokba, illetve idegymunkákban is részt vesznek.

Kardinális fejlesztést igénylő terület a munkaerőpiaci készségek, képességek erősítése munkaszocializációs programok indítása révén, melyben a munkavállaló felkészítése történik a munkába állásra (alapvető öltözködési, viselkedési, kommunikációs kultúra, valamint a munkavégzéshez szükséges képességek: figyelem, pontosság, kitartás, fegyelem stb. megismertetése). Ez felkészült, nagy létszámú szakember gárdát igényel.

4.3 Bérlakásfejlesztés beavatkozási terve (3-4 oldal)

Ez a fejezet már „csak” a bérlakásprogramra fókuszál és annak nagyságrendjének, céljainak és célcsoportjainak, illetve javasolt megoldási modelljének konkretizálását szolgálja. A fejlesztések nagyságrendjét a feltárt szükségletekből kiindulva kell meghatározni. A szükséglet alapján meghatározott fejlesztések nagyságrendjét a Kézikönyvben meghatározott szempontok szerint lehet korrigálni.

A bérlakásfejlesztési program elindításához szükséges a településen a lakhatási helyzet alaposabb felmérése (lakásszámok, minőségi besorolás, túlzásúfoltosság mértéke), valamint a családok szociális helyzetének tágabb körű felmérése, különös tekintettel az eladósodottságra és a foglalkoztatási viszonyokra.

A helyi szakemberek tapasztalata alapján jelen pillanatban nehezen tudnak javasolni olyan családokat, akik bevonhatóak lehetnének szociális bérlakásfejlesztési programba. A hosszútávú elkötelezettség hiánya, a változásra-tovább lépésre törekvés hiányzik a családokból. A munkaszocializációs készségek alacsony szintje nem biztosít olyan munkavállalás révén elérhető anyagi biztonságot, amely a magasabb lakhatási költségek kifizetését engedné.

4.3.1. A bérlakásfejlesztés nagyságrendjét módosító tényezők a települési diagnózis alapján, mutatókkal

	Bérlakásfejlesztés nagyságrendjét növelő irányba ható tényezők	Bérlakásfejlesztés nagyságrendjét csökkentő irányba ható tényezők	
település közlekedési összeköttetései	amennyiben az összeköttetések erősek , a munkahelyekre ingázást lehetővé teszik, és az elingázás távolsága életszerű	amennyiben az összeköttetések gyengék és költségesek , mind a közúti, mind a közösségi közlekedési viszonylatban, a munkahelyekre ingázást nem teszik lehetővé	(1) <i>elingázók relatív aránya a helyben foglalkoztathatókhoz képest</i> (2) <i>ingázás napi távolsága és ráfordított idő</i>
helyi gazdaság fejlesztését szolgáló beruházások megléte	amennyiben foglalkoztatás bővülését szolgálja az addig csak közmunkában keresők köréhez képest	amennyiben nem módosul érdemben a csak közmunkában elhelyezhető aktív korúak aránya	(1) <i>az ezekben a beruházásokban létrejött munkahelyek aránya</i> (2) <i>beruházások hozzájárulása a közmunkában foglalkoztatottak csökkenéséhez</i>
helyben elérhető eladó és felújítható ingatlanok köre	amennyiben az elérhető lakások gazdaságosan felújíthatók a helyi lakáspiaci viszonyok között	amennyiben kevés vagy nincs elérhető és / vagy gazdaságosan felújítható lakás a helyi lakáspiaci viszonyok között	(1) <i>megvásárolható és felújítható lakások száma (a települési kvótához képest)</i>
közműinfrastruktúra	amennyiben a terület közművesített és az adott ingatlan esetén rendelkezésre áll a rácsatlakozási lehetőség	amennyiben a vízi-közmű hálózatra való rácsatlakozás nem lehetséges , új építés esetén pedig nem elérhető a csatornahálózat	(1) <i>vízi-közműhálózat kiépítettsége a településen a potenciálisan fejleszthető településrészen, telken</i>
megvásárlandó ingatlanok tulajdonviszonyai	amennyiben tiszta vagy alacsony költséggel tisztázhatók a jogviszonyok	terhelt és sok tulajdonos által birtokolt ingatlanok	(1) <i>TAKARNET adatok</i>
uzsora	főképp a lakhatási helyzetekben lecsapódó kevés uzsora	a településen elterjedt uzsora, szerteágazó függőségi helyzetek	(1) <i>helyben informálisan bérbeadott lakások aránya</i> (2) <i>kiterjedt uzsorával foglalkozó családok jelenléte</i>
iskola, szociális szolgáltatások elérhetősége	a helyben elérhető szolgáltatások köre a gyermekes, munkaképes korú szülővel rendelkező családok jóllétét szolgálja	a gyermekes, munkaképes korú szülővel rendelkező családok jóllétéhez szükséges szolgáltatások hiányoznak	(1) <i>óvodai férőhelyek száma</i> (2) <i>iskolai férőhelyek száma</i> (3) <i>betöltött háziorvosi / gyermekorvosi praxis</i>
szegregátumok relatív mérete a településen	kis szegregátum(ok), a településközpont nem szegregátum	egységesen hanyatló, többségében nyomorúságos élethelyzetek a telepeken, növekedő mértékben	(1) <i>szegregátum lakosságának relatív mérete és növekedése a település egészének lakosságához képest</i>

4.3.2. A bérlakásfejlesztés településhatárokon kívülre történő mobilizálási céljának nagyságrendjét módosító tényezők a települési diagnózis alapján, mutatókkal

	Mobilizálás nagyságrendjét növelő irányba ható tényezők	Mobilizálás nagyságrendjét csökkentő irányba ható tényezők	
településvezetés érdekelt a lakosság megtartásában	amennyiben nincs minőségi szolgáltatást nyújtó intézmény	amennyiben a köznevelési intézmény minőségi szolgáltatást nyújt	(1) szabad férőhelyek aránya (2) jobb módúak elhordják a gyermeküket
konfliktusok a küldő és befogadó települések között (családi szint)	amennyiben kiegyensúlyozott a viszony	adott településről érkezőkkel szemben nagyok az előítéletek	(1) bevett költözési irányok a településről
ellenállás a fogadó településeken a roma családok ellen	amennyiben alacsony az előítéletesség	amennyiben erős az elutasítás és a diszkrimináció	(1) az adott településre átköltözők tapasztalata (2) visszaáramlás konfliktusok miatt
szegregátumok potenciális áthelyeződése a fogadó településen	amennyiben az átköltözések nem hoznak létre gócpontot , nem nő számottevően a szegregáció	a fogadó területen magas és jelentősen nő a hátrányos helyzetű lakosság aránya a településhez képest	(1) telepek / szegregátumok mérete és méretének alakulása a fogadó településen
van-e a közelben térségi növekedési centrum	amennyiben át lehet költözni a helyi növekedési centrumba	amennyiben nincs ilyen centrum és messzebb nehéz mobilizálni a családokat	(1) járásközpont vagy funkcionális településcsoport foglalkoztatási helyzetének alakulása (2) távolabbi centrumokban a költözés nem jellemző a településről
a családok egymás segítő kapcsolatrendszerétől való függőség	amennyiben az informális támogató hálózat életben tartása mellett tud költözni, vagy nincs szükség folyamatos támogatásra az élet minden területén	amennyiben csak az informális támogató hálózat életben tartása és folyamatos szociális támogatás mellett boldogul a család	(1) családsegítésbe (nem) bevont családok köre és állapota
céltelepülés árszínvonala	amennyiben a céltelepülési lakások gazdaságosabban újíthatók fel a célterületi lakáspiaci viszonyokhoz képest	amennyiben megfizethetetlen az árkülönbség	(1) megvásárolható és felújítható lakások száma (2) árkülönbség mértéke

4.3.3. A bérlakásfejlesztések alapvetően három típusú modellt követhetnek a családok mobilizációja szempontjából:

1. Az első típus, amikor a program megveszi a család lakását és a felújított lakásban a család bérlőként benne marad. Ez elsősorban abban az esetekben jelenthet megoldást, ha a lakóház felújítása jelentősebb összegbe kerül, de a lakóház a településen belül jó elhelyezkedéssel bír.
2. A második típusú modell a lépcsőzetes lakásmobilitás kialakítása. A lépcsőzetes lakásmobilitás modell logikája szerint a megüresedett lakást hátrahagyó (jobb helyre, magasabb minőségű lakhatásba) kiköltöztetett lakók helyébe rosszabb helyzetből érkező családok tudnak költözni – vagy magántulajdonosként, vagy bérlőként –, arányaiban kisebb kockázatot vállalva a lakhatási költségek megnövekedése tekintetében.

3. A harmadik modellben a családok szétköltöztetése esetén van hátramaradó család az adott lakhatásban. A rendelkezésre álló információk alapján Tiszarádon zsúfolt körülmények között él a hátrányos helyzetű családok zöme. Ennek pontos felmérése szükséges. A lakhatási helyzet zsúfoltságának normalizálódása egy biztonságosabb, stressznek és konfliktusforrásoknak kevésbé kitett és stabilabb élethelyzetet eredményezhet.

Mindhárom esetben szükséges a családok folyamatos felkészítő mentorálása szociális szakemberek segítségével. Nemcsak az ingatlanba költözés előtt, hanem a beköltözés után is. A hatékony munkavégzés érdekében a szociális szakemberek létszámának emelése.

Bérlakás beavatkozások tervezését segítő mátrix: igények és lehetőségek szerint kialakítható megoldás típusok

**A rendelkezésre álló adatok birtokában hitelesen nem tölthető ki a táblázat.*

	Településen belül meglévő lakás	Új lakásépítés településen	Mobilizáció (településen kívüli lakás)	Összesen
Lakottan veszi meg a program a család lakását és felújítja (a család benne marad)				
Üres lakást vesz a program				
A létrehozott bérlakásba olyan család költözik, akinek a megszűnt a lakhatása (lebontják, kilakoltatták)				
Túlzsúfolt lakásból szétköltöző család költözik be				
Olyan család költözik be, akinek az előző lakása ezzel megüresedik, de a program nem veszi meg a lakást				
Olyan család költözik be, akinek az előző lakása ezzel megüresedik, és a program megveszi a megüresedett lakást				

4.4 Opcionális kiegészítő fejezet

Amennyiben a beavatkozási terv megvalósításában fontos további szervezeti együttműködés, vagy olyan, kifejezetten a településre jellemző kockázatok társulnak hozzá, amelyeket a fenti tematikus fejezetekben nem lehetett körbejárni azt ebben a kiegészítő fejezetben lehet megtenni.